

Mai més!

*Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen
i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya*

Sumari

- 1 · Editorial.
- 2 · **COL·LABORACIONS:**
 - Àngel Rodríguez. Una víctima del nazisme recuperada.
 - **INFORMACIONS:**
 - Aniversari i assemblea de l'AMP.
- 3 · Il Trobada d'associacions memorialistes d'Extremadura.
 - Plataforma d'Associacions memorialistes d'Aragón.
- 4 · Concentració a Madrid recordant víctimes de la Dictadura.
 - Agressions als monuments de memòria.
- 5 · Trobades a la seu de l'Amical.
 - Pròxima assemblea a El Vendrell.
- 6 · Conveni: *Todos los nombres* – Amical.
 - **PROJECTES:**
 - Auschwitz: lloc de memòria i Drets Humans.
 - Carretera a Gusen.
- 7 · Deportats castellanomanxecs.
 - **COMMEMORACIONS DEL DIA EN MEMÒRIA DE LES VÍCTIMES DE L'HOLOCAUST.**
- 10 · **XARXA MAI MÉS.**
 - Trobades de joves de la Xarxa.
- 13 · **ACTIVITATS I EXPOSICIONS.**
- 16 · Internacional.
- 17 · Lectures recomanades.
- 18 · **RECORDEM A...**
- 20 · Comunicat commemoratiu 5 de maig.

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.

Sils, 1 baixos – 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94

e-mail: info@amical-mauthausen.org
REDACCIÓ: Josep San Martín i Joan M. Calvo.

MAQUETACIÓ: Josep San Martín
Dipòsit legal: B-14.608-2001
S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència.

EDITORIAL

L'últim quadrimestre ha estat d'una gran activitat, com ho demostra el resum que citem en aquest Butlletí. A les tasques i els compromisos habituals s'hi han sumat els múltiples actes celebrats al voltant del 27 de gener, data triada per l'ONU per recordar les víctimes de l'Holocaust. Hem assistit a tots els que ens ha estat possible i, en uns altres, els organitzadors van propiciar la lectura del nostre comunicat. Actes en què s'han recordat tots els col·lectius perseguits pel nazisme i, entre ells, els nostres deportats i deportades. Una altra ocupació molt important ha estat la presència constant als centres educatius gràcies a la complicitat compartida amb molts docents, dispo-

perills dels qui avui el blanquegen o banalitzen, aquí o a qualsevol altre lloc del món.

D'altra banda, ens congratula veure com el documental *Carretera a Gusen* segueix el seu camí i, des de la presentació el juny de l'any passat, l'han visionat més de 3.000 persones en unes 30 projeccions. El documental està agradant al públic assistent i una mostra és que a cada sessió sorgeixen noves invitacions per ser projectat.

Tot aquest treball s'ha desenvolupat enmig de l'atac perpetrat a les lleis de memòria als territoris on s'ha materialitzat un pacte de govern amb l'extrema dreta. La derogació d'aquestes lleis de memòria democràtica i la seva substitució per unes anomenades lleis de concòrdia no pretenen altra cosa que blanquejar el cop d'estat i la dictadura ofenent així les víctimes, els lluitadors antifeixistes i totes les persones represaliades pel franquisme.

També assistim atònits i horroritzats,

Manifestació a Terol, el 22 de febrer, contra la derogació de la Llei de Memòria Democràtica d'Aragó. (Foto: Diario de Teruel)

sats a donar a conèixer entre el seu alumnat el que va ser i va significar la deportació republicana, les polítiques d'extermini i, per extensió, l'Holocaust jueu, amb la doble finalitat de donar a conèixer el que va passar en aquell fosc passat i prevenir dels potencials

com tants altres col·lectius, als continus atacs indiscriminats de l'exèrcit israelià sobre la població civil de Gaza que han produït fins ara més de 33.000 morts.

L'Amical de Mauthausen des que es va desencadenar el conflicte vam do-

nar suport al posicionament d'Amnistia Internacional i avui ens sumem –com a hereus dels nostres deportats i deportades que es van comprometre per un món en pau– a les veus que condemnin aquests atacs i exigim a la comunitat internacional, i a l'actual govern d'Israel, un alto el foc immediat i permanent que garanteixi la seguretat de la població civil palestina i els seus drets per viure pacíficament al seu territori.

Uns mesos frenètics que continuaran properament amb la participació als actes que commemoren l'alli-

berament dels camps nazis, destacant el viatge a Mauthausen, organitzat per l'Amical entre el 3 i el 6 de maig, en què unes 150 persones, la major part d'elles estudiants, participaran en diferents homenatges i als actes internacionals organitzats a Gusen i a Mauthausen.

Seguim. Aquesta és la nostra voluntat i el nostre compromís.

COL·LABORACIONS

Àngel Rodríguez Marchante. Una víctima del nazisme recuperada

Alex Santcliment

A finals de novembre de l'any passat vaig tenir l'oportunitat (i la sort) de veure la pel·lícula *El mestre que va prometre el mar*, dirigida per Patricia Font, i que explica la història del mestre Antoni Benaiges, destinat a una escola d'un petit poble de Burgos, on va ser afusellat després de desenvolupar una metodologia d'ensenyament innovadora i pionera, que va transformar la vida dels seus joves alumnes. La recerca de les restes de l'Antoni, present a la pel·lícula, em va fer pensar en el meu besavi, Àngel Rodríguez Marchante, un home nascut a Puertollano (Ciudad Real), i sobre el qual a la meua família sempre m'havien explicat que havia mort a un camp de concentració nazi. Trobar informació sobre ell va ser difícil, perquè només tenia el nom i una fotografia, però poc a poc van anar sortint a la llum documents que van anar narrant la seva trista història. El meu besavi, després d'abandonar el seu poble i marxar cap a Barcelona, on va tenir tres filles i un fill, va ser combatent republicà durant la Guerra Civil. Posteriorment, es va exiliar a França, on va ser internat al camp de Récébédou, des del qual el van traslladar al camp d'Argelers el 22 de juny de 1941. El dia 1 de juliol d'aquell mateix any era traslladat, amb el grup de transport 416, cap al nord. I dic *el nord* perquè aquí se li perd temporalment la pista, però s'entén que el traslladen forçosament a l'Alemanya nazi, concretament a la ciutat de Linz (Àustria), on va formar part de l'Organització Todt. Aquí cal fer un breu parèntesi per agrair la col·laboració a dues persones: Markus Rachbauer, un professor austríac

que va escriure un llibre sobre les víctimes del nazisme a centres psiquiàtrics i em va aportar tots els documents sobre el pas del meu besavi per Linz; i Luis Calvillo, soci de l'Amical que va traduir els documents aportats pel Markus voluntàriament i d'una manera ràpida i molt eficaç.

Fet aquest parèntesi, reprenc la història del meu besavi, que el dia 21 de febrer de 1943, mentre treballava per la Todt, va ser detingut per, suposadament, haver-se barallat amb un company de feina, essent posteriorment traslladat a comissaria i al centre psiquiàtric Niedernhart, on el metge que el va examinar va trobar -lo molt envellit, però amb una bona salut mental, que era l'excusa de la policia per la detenció. El 13 de març, tres setmanes després de la detenció, moria per una suposada malaltia respiratòria. Semblava que aquí acabava la seva història, però, després de la victòria aliada a la Segona Guerra Mundial, es va celebrar a Linz un judici contra dirigents i metges del centre psiquiàtric Niedernhart, que van confessar que era un centre on el règim nazi va assassinar centenars de persones i on, fins i tot, el personal sanitari va parlar del cas del meu besavi i va explicar que el van intentar amagar del metge que li va posar una injecció letal. Casualment, per cert, pocs dies després de l'assassinat del meu besavi va arribar una carta al centre demanant el seu trasllat al camp de concentració de Mauthausen, considerant-lo un element perillós pel seu servei al bàndol republicà espanyol uns anys abans. La meua recerca encara no ha acabat, i em falta trobar moltes peces d'aquest puzle, però crec que he fet una mica de justícia posant llum a la història d'un bon home anomenat Àngel.

INFORMACIONS

Aniversari i Assemblea de l'Ateneu de Memòria Popular

El dia 16 de desembre es va celebrar el cinquè aniversari de l'Ateneu de Memòria Popular del que la nostra associació va ser una de les fundadores. Després de la presentació de la Jornada, realitzada per la seva presidenta, Angelina Puig, es va retre homenatge a la nos-

tra companya Rosa Toran, sent Rosa Sans qui va glossar la seva trajectòria i la seva col·laboració permanent en nombrosos projectes compartits, destacant el seu infatigable compromís amb la Justícia Social, els Drets Humans, el feminisme i la Memòria Demo-

Rosa Sans glosant la figura de Rosa Toran

crítica i recordant el seu compromís amb l'Ateneu com a necessitat d'impulsar el treball cooperatiu entre les diferents entitats que en formen part, entenent-lo

com un espai de reflexió, de propostes i interaccions comunes. La Jornada de debat va servir també per analitzar la trajectòria de l'AMP durant aquests cinc anys de vida i es van recollir diverses propostes d'actuació per al futur més immediat i a mitjà termini amb l'objectiu de potenciar els temes comuns entre les entitats i els associats particulars i per continuar potenciant l'Ateneu com un espai imprescindible de debat, trobada, col·laboració i difusió de la Memòria Democràtica.

Més recentment, el 19 de març passat, es va dur a terme l'assemblea de l'AMP on es van desenvolupar els temes propis d'aquest tipus de reunions: situació econòmica, memòria d'activitats i propostes de futur en línia amb el debat que s'havia fet el dia 16 de desembre.

II Trobada d'associacions de Memòria Històrica i Democràtica d'Extremadura

El dia 16 de desembre de 2023 va tenir lloc a Càceres la II Trobada d'associacions de memòria històrica i democràtica d'Extremadura organitzada per la Junta d'Extremadura i la diputació de Càceres en què va participar el nostre delegat a Extremadura José Hinojosa.

Durant la jornada, les associacions reunides van protestar en defensa de la llei extremeña de Memòria Històrica i van llegir un manifest rebutjant l'anunci de l'actual govern regional de derogar les polítiques institucionals de memòria.

Plataforma d'Associacions Memorialistes d'Aragó (PAMA)

El dia 11 de gener la Plataforma d'Associacions Memorialistes d'Aragó (PAMA) va fer una roda de premsa amb la participació de la nostra delegada a l'Aragó Elena Blasco.

governa l'Aragó no existeix la memòria democràtica i que cal condemnar el franquisme, no perquè va ser un govern de dretes, sinó perquè va ser una dictadura que va comportar que milers de persones fossin assassina-

Manifestació de PAMA davant les Corts d'Aragó

A la roda de premsa es va demanar al Govern d'Aragó la retirada del projecte per derogar la llei de Memòria Democràtica d'Aragó. Els representants de PAMA van afirmar que per a la dreta ultra i reaccionària que

des, torturades, esclavitzades, exiliades... La memòria democràtica és una part del nostre passat recent que cal conèixer, explicar i protegir.

El dia 15 de febrer PAMA va convocar una concentració davant de la seu de les Corts d'Aragó com a repulsa per l'acord PP-VOX de suprimir la llei de Memòria Democràtica d'Aragó.

La nostra associació va estar representada per Elena Blasco. L'acte el va presidir una gran pancarta que deia: *Podeu derogar la llei, però no la Memòria.*

Concentració a Madrid recordant les víctimes de la Dictadura

que declari l'edifici de la Reial Casa de Correus (antiga Direcció de Seguretat, DGS) de la *Puerta del Sol* de Madrid com a lloc de memòria, i instal·li una placa o panell que expliquiquina va ser la seva terrible funció i es reconegui el valor de totes aquelles persones que van lluitar contra el feixisme, per la democràcia i la llibertat i que per això van patir repressió. L'acte, va comptar amb la presència de persones que van ser detingudes i torturades a la

Els col·lectius de memòria històrica i de víctimes del franquisme de Madrid van convocar, el 30 de gener, una concentració en record de les persones represaliades durant la Dictadura Franquista i la Transició i per exigir a la Secretaria d'Estat de Memòria Democràtica

DGS, i van intervenir, entre altres col·lectius i entitats socials, representants de sindicats, col·lectius d'estudiants, i Carles Vallejo per l'*Associació catalana de persones Ex-preses Polítiques del Franquisme*.

Agressions als monuments de Memòria

Malauradament, els monuments i memorials que recorden la Memòria Democràtica segueixen patint els efectes de les agressions dels intolerants, d'aquells a qui se'ls omple la boca de concòrdies però que han estat al llarg de 80 anys els que menys concòrdies han demostrat i ara actuen amb la supressió de les Lleis de Memòria en algunes Comunitats d'Espanya o amenacen de suprimir-les per a tot el país si arriben a governar-lo, enardint les hosts radicals que campen vandalitzant les fites que, amb tant d'esforç, s'han aixecat per recuperar la memòria dels qui ho van donar tot perquè avui tinguem un país en democràcia i llibertat.

Dos nous exemples de tot això:

A **Casp (Saragossa)** el monument dedicat als Brigadistes Internacionals, que ho van donar tot per ajudar a mantenir la legalitat republicana davant del cop d'estat franquista, s'ha vist vandalitzat per aquests intolerants que s'han permès deixar la signatura del seu partit feixista.

A **Almeria**, a primers d'abril, l'associació ARMDA va denunciar que l'ajuntament d'Almeria havia donat permís a l'associació *Falleres del Món* i a l'Organització per instal·lar una gran carpa al costat del monument als deportats almeriencs i, també, al costat del *Cable Anglès*, declarat com a *Bé d'Interès Cultural*.

Les esmentades carpes han estat instal·lades enganxades al monument i han utilitzat les columnes que representen les víctimes d'Almeria deportades als camps nazis com a element de subjecció. La sòcia de l'Amical, Loli Muñoz Vably, va participar en diversos programes de ràdio denunciant aquest despropòsit i

va fer la fotografia que acompanya aquest text.

Agressió al monument d'Almeria

Agressió al monument als Brigadistes a Casp

Trobades a la seu de l'Amical

Un dels objectius de la Junta ha estat la potenciació de la nostra seu tant com a lloc de treball, amb la imprescindible col·laboració de les persones que, de manera voluntària, ens ajuden en diferents tasques d'arxiu o de catalogació, o trobades amb particulars, centres educatius o institucions per donar a conèixer la nostra trajectòria, els nostres recursos i estudiar futures col·laboracions. També per atendre les múltiples consultes o entrevistes als mitjans de comunicació. De forma resumida enumerem algunes d'aquestes trobades i/o activitats desenvolupades a la nostra seu recentment:

El dia 31 de gener es va fer una trobada entre el regidor de Memòria Democràtica de l'Ajuntament de Montornès del Vallès, acompanyat per Ferran Díaz, Tècnic de Patrimoni Històric, i el president de la nostra associació. Durant la reunió es van abordar diferents temes d'interès mutu i es va acordar programar alguna actuació coincident amb l'aniversari de la proclamació de la Segona República, una data en què aquest ajuntament del Vallès té per costum fer actes sobre Memòria Democràtica. També es va acordar estudiar la concreció d'altres actuacions, amb incidència directa a l'àmbit educatiu.

El dia 6 de març va visitar la seu de l'Amical el grup d'estudiants de Santa Coloma de Gramenet que té previst fer una estada d'estudi i de treball durant la primera quinzena de maig al Memorial del camp de Buchenwald. El grup va estar acompanyat pels monitors que desenvolupen el programa específic a la ciutat, els tècnics municipals del Departament de Solidaritat i Cooperació, Silvia Terol i José Luis Sánchez, i el regidor de Serveis Interns, Recursos Humans, Transparència, Qualitat Democràtica i Joventut, Aitor Muñoz Coronat. En aquesta reunió, els joves participants en aquest projecte van conèixer la història de la nostra associació, els vam explicar els nostres objectius, els projectes actuals i es van posar a la seva disposició els recursos propis de la nostra entitat. El projecte Buchenwald-Santa Coloma, es desenvolupa des de l'any 2008 i pretén contribuir a construir una societat més justa, més solidària i responsable, mitjançant una educació per la solidaritat i la Pau en els col·lectius més joves. Un objectiu en línia amb la moció aprovada al ple municipal del 29 de gener de 2024 on es va reafirmar el compromís de la ciutat amb l'an-

tifeixisme i la recuperació de la Memòria Històrica.

El 13 de març va tenir lloc una trobada a la nostra seu amb la Consellera de Cultura, Patrimoni i Memòria democràtica del Consell Comarcal del Baix Llobregat, Lidia Muñoz Cáceres, per tractar aspectes comuns sobre la relació de l'Amical amb la *Xarxa de Memòria Democràtica del Baix Llobregat* des de la fundació, així com la voluntat mútua de desenvolupar projectes de futur potenciant el coneixement, la difusió i la prevenció davant dels discursos d'odi de l'extrema dreta. Per part de l'Amical van participar a la trobada Isidoro Teruel i el president de l'Amical, Juan M. Calvo.

El dia 5 d'abril ens va visitar també una delegació del Consolat General de la República Federal d'Alemanya a Barcelona encapçalada pel senyor Patrick Heinz, Cònsol General Adjunt. La reunió va tenir lloc, a iniciativa de les àrees de Memòria Democràtica i Relacions Internacionals de la Diputació de Barcelona. En aquesta reunió vam donar a conèixer la història de l'Amical i vam explicar quines eren les principals activitats desenvolupades per la nostra entitat i els projectes actuals. Va ser una reunió molt agradable a partir de la qual esperem establir futures col·laboracions.

Pròxima assemblea a El Vendrell

El 22 de març passat, va tenir lloc una trobada amb l'alcalde i la regidora de Memòria Democràtica del Vendrell (Tarragona) per proposar la celebració de la propera assemblea anual de l'Amical en aquesta localitat del Penedès. En representació de l'Amical van assistir-hi, Pere Marcé (soci resident a aquesta locali-

tat) i el nostre president Joan M. Calvo. La reunió va ser molt satisfactòria, i es va acordar la celebració de la nostra trobada anual el dissabte 16 de novembre de l'any en curs. També es va valorar la possibilitat de programar, durant les dates properes a l'Assemblea, diferents activitats de difusió de la deportació republicana i d'homenatge als deportats locals.

Conveni: Todos los nombres - Amical de Mauthausen i altres camps

El 29 de febrer passat, els representants de l'Amical a Andalusia, Ángel del Río Sánchez, i a Extremadura, José Hinojosa Durán, van subscriure un conveni amb *Todos los nombres*, la Web dedicada a la Memòria Històrica promoguda i gestionada per la CNT d'Andalusia, Ceuta i Melilla.

Per aquest conveni les organitzacions signants aportaran el màxim nombre de noms possibles de persones represaliades en el marc de la repressió franquista, per incorporar-les a la Base Dades de Víctimes.

L'Amical aportarà els darrers llistats depurats de víctimes espanyoles dels camps de concentració nazis, la informació detallada que es disposi dels itineraris dels

deportats espanyols des dels seus passos per la guerra d'Espanya, per l'exili francès, fins a la detenció pels alemanys, la deportació als camps nazis i, en el seu cas, la vida posterior com a supervivents. L'accés i la disposició de la documentació existent a l'Arxiu de l'Amical, des de documents relatius a l'exili i la deportació de les persones que van ser víctimes d'aquesta repressió –d'Andalusia i Extremadura– com al fons fotogràfic que inclou les imatges històriques del camp de Mauthausen.

Aquest conveni és la signatura per escrit d'una col·laboració llarga, estreta i fructífera entre les dues entitats memorialistes.

PROJECTES

Auschwitz: Llocs de Memòria i Drets Humans

Àlex Rigol

Aquest projecte de l'institut *Francisco de Goya* de Barcelona, forma part del Programa d'estudi de la Deportació Republicana als camps nazis i de l'Holocaust i compta amb la col·laboració de l'*Amical de Mauthausen i altres camps*.

Es un projecte educatiu de sensibilització en defensa dels drets humans i la cultura de la pau.

Amb aquest projecte es vol apropar els estudiants de l'institut *Francisco de Goya* a aquests espais de memòria que ens ajuden a entendre la transcendència de l'aposta pels drets i les llibertats democràtiques que inspiren la nostra societat. L'objectiu final és contribuir a la construcció d'una societat més justa, més solidària i més responsable, mitjançant una educació per la solidaritat i la pau.

Els alumnes acompanyats per experts de l'*Amical de Mauthausen i altres camps* van visitar l'antic barri

Mur del Gueto de Cracòvia

jueu de Cracòvia, el que resta de les tanques del gueto, la *Apteka pod Orlem*, antiga farmàcia a les portes del gueto convertida en lloc de memòria, l'antiga fàbrica d'Oskar Schindler, avui museu, la *Ulica Pomoroska*, el camp de

Plaszow i els camps d'Auschwitz i Auschwitz-Birkenau on van realitzar actes d'homenatge a les víctimes de la barbàrie nazi.

Camp de Plaszow

Carretera a Gusen

Durant el darrer trimestre, l'Amical ha dut a terme una campanya de micromecenatge per poder continuar amb els treballs de postproducció del documental. La campanya va fer servir els serveis, l'experiència i la difusió del portal *migranodearna.org*. Aproximadament hi va haver un centenar d'aportacions amb què es van aconseguir cobrir els 5.600€ pressupostats, cosa que permetrà adaptar el documental a una versió de 45 minuts, destinada als centres educatius, i subtítular -ho a altres idiomes com el francès o l'alemany.

Durant aquest mateix període de temps s'ha realitzat una dotzena de projeccions, com es pot veure en aquest mateix Butlletí, amb la participació d'Àlex Cirera, sempre disposat a explicar el seu homenatge particular i emotiu al seu avi Félix Izquierdo García. Ja

són més de 3.000 les persones que han assistit a alguna d'aquestes projeccions i moltes s'han acostat per felicitar l'Àlex pel seu compromís i l'Amical per haver fet possible la realització del documental.

Deportats Castellanomanxecs

Des de fa uns quants mesos està funcionant un grup de treball, format pels socis Luis Calvillo González, Xulio García Bilbao i Julián González Fraile, amb l'objectiu d'analitzar i completar les dades de les més de 800 persones originàries (o residents) a Castella-La Manxa que van ser deportades als camps nazis durant la Segona Guerra Mundial. Aquest grup de treball es va iniciar amb la participació i l'assessorament del nostre president, Joan M. Calvo, que va aportar les dades inicials del col·lectiu castellanomanxec, la metodologia de treball en la recopilació i la implementació de les dades per assegurar-ne la compatibilitat

amb la Base de Dades de caràcter general que utilitza l'Amical.

El grup de treball, coordinat per Julián González, s'ha marcat com a objectiu tenir preparat el primer esborrany a finals del 2024 perquè pugui ser publicat durant el 2025.

Des d'aquest butlletí fem una crida als familiars, col·lectius o persones que vulguin aportar dades o informacions sobre els deportats castellanomanxecs, que ho facin directament al correu de l'Amical.

COMMEMORACIÓ DEL DIA EN MEMÒRIA DE LES VÍCTIMES DE L'HOLOCAUST

Actes amb la participació o col·laboració de l'Amical

23 de gener, Gironella (Barcelona). L'Ajuntament i l'Institut Pere Fontdevila van organitzar la Setmana de la Memòria Històrica del 22 al 28 de gener, en el marc del *Dia Internacional de la Memòria de les Víctimes de l'Holocaust*, amb la implicació de l'alumnat de primer de Batxillerat. La programació va incloure activitats obertes a la ciutadania, i activitats exclusives per a l'alumnat de l'institut. Així el dimarts, dia 23, es va projectar al centre educatiu la versió inèdita de 45 minuts del documental *Carretera a Gusen* on va participar l'alumnat de Batxillerat d'aquest centre educatiu. Al vespre, adreçat al públic en general, es va projectar la versió llarga del documental a l'*Espai Santa Eulàlia*. En ambdues projeccions i els col·loquis posteriors hi van participar el president de l'Amical i l'Àlex Cirera.

24 de gener, Saragossa. A l'Aula Magna del Paraninfo de la Universitat de Saragossa es va desenvolupar l'acte en commemoració del *Dia en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust* organitzat, com es fa des de l'any 2008, per *Rolde de Estudios Aragoneses* (Rolde) i la delegació d'Aragó de l'Amical de Mauthausen i altres camps. Aquest any es va decidir canviar la ubicació tradicional, que era la seu de les

Corts d'Aragó, ja que l'Amical ha congelat les relacions amb aquelles institucions on es van pactar acords de govern amb partits de l'extrema dreta. L'acte, celebrat a l'espai universitari, va tenir una assistència de públic molt nombrosa que va omplir el recinte. Es van recordar els diferents col·lectius víctimes de l'Holocaust i, Pilar Jodrá, familiar del deportat Antonio Rodríguez Jodrá, assassinat al castell de Hartheim, va ser la persona que va recordar els republicans espanyols víctimes del nazisme. Van tancar l'acte la representació de Rolde i Elena Blasco, en representació de l'Amical.

24 de gener, Barcelona. L'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya van organitzar la Cerimònia del Record amb motiu del Dia Internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust.

La Cerimònia va consistir en l'encesa de set espelmes per recordar els diversos col·lectius que van ser víctimes del nazisme, mentre s'interpretava *El Malei rachamim*, pregària jueva pels difunts. També es van interpretar la peça sefardita *Arvoles yoran por luyas*,

l'himne del poble gitano *Gelem Gelem* i *El Cant dels Ocells*. Van llegir alguns textos membres de les comunitats jueves i alumnes de l'INS Icària de la *Xarxa Mai Més* de l'Amical de Mauthausen.

24 de gener, Sant Just Desvern (Barcelona). L'Arxiu Municipal va organitzar aquest acte en record a les víctimes del nazisme al *Claustre de Les Escoles*. Es va llegir el manifest de l'Amical de Mauthausen i hi van participar el *Taller de Música* i el *Centre d'Estudis Santjustencs*. També es va inaugurar l'exposició *Mauthausen. L'univers de l'horror* de l'Amical de Mauthausen instal·lada a la Biblioteca Joan Margarit.

24 de gener, Barcelona. El cineclub IMPACTE va projectar el documental *Francesc Boix, un fotògraf a l'infern*, de Llorenç Soler al que va seguir un debat moderat per Oriol Porta, president de l'Associació Impacte Cinema i Drets Humans i productor del documental, que va comptar amb la participació de la nostra companya Elvira Fernández i d'Enric Cama, vocal de la Junta de l'Associació Catalana de Persones Expresses Polítiques del Franquisme (ACEPF).

25 de gener, Madrid. Acte institucional organitzat per l'Ajuntament al *Patio de Cristales* de la plaça de la Vila, amb la participació de la vicealcaldessa de Madrid, Inma Sanz, la presidenta de la Comunitat Jueva a Madrid, Estrella Bengio, l'ambaixadora d'Israel a Espanya, Rodica Radian Gordon, i el director general del Centre Sefarad-Israel, Jaime Moreno. A l'acte, en què s'ha projectat un vídeo de les comunitats jueves que van desaparèixer a Europa arran de l'Holocaust, el supervivent Pedro René Pérez va relatar la seva experiència. Hi van assistir representants dels grups municipals, i Concha Díaz Berzosa, vicepresi-

dent de l'Amical, va encendre una de les sis espelmes en nom dels republicans espanyols. L'acte va estar acompanyat pel grup musical *Duo Metha*.

van encendre espelmes en record de totes les víctimes. Durant l'acte es va repartir, entres les persones assistents, una còpia del manifest publicat per l'Amical de Mauthausen, sota el tema *la fragilitat de la llibertat*.

26 de gener, Madrid. A l'antic saló de sessions del Senat, es va celebrar l'Acte d'Estat oficial del *Dia de la Memòria de l'Holocaust i la Prevenció dels Crims contra la Humanitat*. Presidit pel president del Senat, Pedro Rollán, va actuar com a mestre de cerimònies Jaime Moreno, director general del Centre Sefarad-Israel i cap de la Delegació d'Espanya davant de l'Aliança Internacional per a la Memòria de l'Holocaust. Hi van intervenir Isaac Benzaquén, president de la Federació de les Comunitats Jueves d'Espanya, Diego Luis Fernández, director de l'Institut de Cultura Gitana, Concha Díaz Berzosa, per les víctimes republicanes espanyoles i Pedro René Pérez, supervivent de l'Holocaust. Pilar Hernández Salvadores, neboda de Manuel Salvadores assassinat a Hartheim, en representació dels republicans espanyols, va encendre una de les sis espelmes en memòria dels diferents col·lectius de víctimes, i Rocío González Cabello va interpretar diverses peces musicals a violí. L'acte va concloure amb les intervencions del president del Senat, Pedro Rollán i del ministre de Política Territorial i Memòria Democràtica, Ángel Víctor Torres, que va

dent de l'Amical, va encendre una de les sis espelmes en nom dels republicans espanyols. L'acte va estar acompanyat pel grup musical *Duo Metha*.

25 de gener, Terrassa (Barcelona). La commemoració del *Dia Internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust* a Terrassa es va dur a terme, com cada any, a l'atri de l'ajuntament. L'acte va comptar amb la participació d'alumnes de diferents centres educatius de la ciutat que van llegir cartes, poemes i diversos escrits denunciant la barbàrie nazi i recordant a les víctimes. Els representants dels diferents col·lectius

declarar sentir-se emocionat en intervenir en un acte per recordar totes les víctimes de l'Holocaust, entre ells, més de 9.000 espanyols reclousos en diferents camps de concentració i extermini nazis pel seu compromís amb les llibertats, la democràcia i la lluita contra el feixisme.

26 de gener, Manresa (Barcelona). Els instituts impulsors del Projecte Manresa - Mauthausen (*Lluís de*

Peguera, Pius Font i Quer, Lacetània, ManresaSis i Cal Gravat) i l'Ajuntament de Manresa organitzaren el divendres 26 de gener, un acte conjunt i obert a la ciutadania per sumar-se, un any més, a la commemoració del *Dia internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust*. Acte organitzat en col·laboració de l'Associació Memòria i Història de Manresa, l'Amical de Mauthausen i el suport de la Diputació de Barcelona.

26 de gener, Sant Fruitós de Bages (Barcelona). Dins el cicle *Recordar per no oblidar*, entorn els camps d'extermini nazis, el dia 26 de gener, en commemoració del *Dia Internacional de record de les víctimes de l'Holocaust*, es va fer un homenatge als deportats als camps nazis a l'Espai de la Memòria de la plaça de Vila, amb la participació dels alumnes de l'institut Gerbert d'Aurillac que van llegir diversos textos de Neus Català.

El 27 de gener, Santa Cristina d'Aro (Girona). Coincidint amb aquesta data, l'Ajuntament de Santa Cristina d'Aro, junt al Memorial Democràtic, organitzà l'acte de col·locació d'una Stolpersteine en memòria d'Eusebi Vicens, deportat als camps nazis. Van assistir a l'acte familiars del deportat, l'alcalde i regidors de la localitat i Jordi Font, director del Memorial Democràtic.

27 i 30 de gener, Mataró. La commemoració es va celebrar en dos actes. El primer va consistir en una ofrena floral que, com cada 27 de gener, es va fer davant el monument *Intolerància* a la què hi van participar els socis Margarida Colomer i José Herráiz. El segon acte va ser programat pel dia 30 al centre cultural *Can Palauet* amb una conferència del president de l'Amical de Mauthausen i altres camps, Joan M. Calvo, amb el títol *Deportació i extermini dels infants als camps nazis*.

27 de gener, Gavà (Barcelona). L'ajuntament va organitzar una ofrena floral, oberta a la ciutadania, a la placa que recorda els deportats locals al parc de la *Torre Lluc*. Dies abans, el Ple Municipal havia aprovat per unanimitat la seva adhesió al manifest de l'Amical de Mauthausen i altres camps.

27 de gener, Montornès del Vallès (Barcelona). A la plaça de la República es va fer una ofrena floral al monument *Memòria Històrica* i a les tres Stolpersteine que recorden els deportats locals; com a localitat

adherida a la *Xarxa Mai Més*, es va llegir el manifest de l'Amical de Mauthausen i hi va haver també parlaments institucionals com el de l'alcalde José Montero que va destacar la importància de no oblidar el passat i preservar la memòria històrica perquè no es torni a repetir *Mai Més*.

22 i 27 de gener, Tortosa (Tarragona). Al *Palau Oliver de Boteller* es va inaugurar l'exposició cedida per l'Amical de Mauthausen i altres camps *Resistents i deportades* que va estar exposada fins al 27 de febrer. El 27 de gener, a l'*Aula Didàctica del museu de Tortosa* es va presentar la investigació de Joan B. Beltrán sobre la deportada Maria Cinta Rodríguez. Durant l'acte es va llegir el manifest de l'Amical sobre el dia de l'Holocaust amb la participació de Montse Brull, familiar del deportat Josep Brull Solares, assassinat a Gusen.

27 de gener, Sabadell (Barcelona). Més de 200 persones es van reunir a la plaça Montserrat Roig per fer un acte d'homenatge a les víctimes del nazisme. Va intervenir el nostre president, Joan M. Calvo, que va destacar, seguint el lema d'aquest any *la fragilitat de la llibertat, cosa que veiem en molts territoris on la població pateix discriminacions, davant d'això no podem callar, reivindicant els valors de la justícia, la pau i la solidaritat per garantir el respecte dels Drets Humans*. Va tancar l'acte l'alcalde de la ciutat, Marta Farrés; i a continuació, diversos col·lectius ciutadans van participar en una ofrena floral al monument dedicat als deportats de la ciutat

27 de gener, Sant Boi (Barcelona). Organitzat per l'ajuntament de Sant Boi i l'Amical de Mauthausen, es va celebrar l'acte tradicional en record de les víctimes de l'Holocaust davant el monument dedicat als deportats de Sant Boi, ubicat a la plaça Mercè Rodoreda. A l'acte van participar diferents col·lectius i per

par de l'Amical va intervenir Isidoro Teruel. Va tancar les intervencions la tinenta d'alcaldia Maria València i es va finalitzar amb una ofrena floral i una peça musical.

27 de gener, Alacant. Coincidint amb el dia de Memòria de l'Holocaust un grup d'alumnes va representar *Petjades en la boira*, una representació elaborada a partir de textos de Martin Amis, Ginette Kolinka, Marceline Loridan-Ivens, Marta Hollander-Lafon, Josef K., Charlotte Delbo, Odette Elina, Haim Guri i Aquil·les Rubio, soci de l'Amical, que va participar en l'organització d'aquest acte, on es va voler fer una aproximació als camps de concentració nazis i a l'Holocaust des del llenguatge teatral i retre homenatge de memòria a les víctimes del feixisme i la intolerància.

28 de gener, Lleida. Com cada any es va celebrar a Lleida l'acte en memòria de les víctimes de l'Holocaust al costat del monument en memòria dels lleidatans deportats als camps nazis. L'acte va comptar amb la participació dels diferents col·lectius de víctimes de l'Holocaust. Ramon Pach va tenir un record especial pel seu oncle, el lleidatà Josep Pach, deportat a Buchenwald. L'acte va comptar amb la participació del regidor de Drets Civils i Memòria Democràtica de l'ajuntament de Lleida, Carlos Enjuanes, del representant del grup de memòria del Centre Excursionista de Lleida, Josep Ramón Segura, i del representant de l'Amical, Josep San Martín.

30 de gener, Madrid. A l'Assemblea regional, es va celebrar l'acte institucional organitzat per la Comunitat de Madrid i la Comunitat Jueva de Madrid. El president del Moviment contra la intolerància Esteban Ibarra va presentar l'acte i, entre altres intervencions, cal destacar el testimoni de Zelda Goldman

Sosnowski, supervivent de l'Holocaust a Polònia que, acompanyada d'un vídeo, va explicar les seves vivències al gueto jueu de Lodz, on va ser traslladada juntament amb la resta de la seva família, i la seva posterior experiència a Auschwitz. Concha Díaz Berzosa, vicepresidenta de l'Amical, en representació dels republicans espanyols, va encendre una de les sis espelmes en memòria del Record.

L'acte va estar acompanyat per la violinista Rocío González Cabello.

1 de febrer, Barberà del Vallès (Barcelona). El ple de l'Ajuntament es va adherir al manifest publicat per l'Amical i va organitzar la projecció del documental *Carretera a Gusen* a la biblioteca Esteve Paluzie, per commemorar el *Dia Internacional en Memòria de les Victimes de l'Holocaust*. L'acte va estar presidit per l'alcalde de Barberà, Xavier Garcés Trillo i la regidora de Memòria Democràtica, Mònica Sempere. En nom de l'Amical van participar el protagonista del documental, l'Àlex Cirera i el nostre President, Joan M. Calvo que van conduir un interessant col·loqui en finalitzar la projecció.

4 de febrer, Cerdanyola del Vallès (Barcelona). A la plaça de la Pau es va recordar a les víctimes del nazisme i, també a les que van patir exili, amb motiu del *Dia nacional de l'exili i la deportació republicana*, que oficialment és el 5 de febrer. A l'acte organitzat per l'ajuntament en col·laboració de l'Amical de Mauthausen va participar, Elvira Fernández, de la Junta de la nostra associació i l'alcalde de la localitat, Carlos Cerdón, que va fer el discurs institucional. En acabar es feu una ofrena floral davant el monument als deportats locals.

XARXA MAI MÉS

Trobades de Joves de la Xarxa Mai Més

El dia 18 de desembre de 2023 va tenir lloc la **X Trobada de joves de la Xarxa Mai Més** a la Biblioteca Central de Terrassa (Barcelona), on es van posar a l'abast diverses propostes de l'Amical i

es compartiren experiències dels centres educatius participants, procedents de diverses localitats: Barcelona, Cerdanyola del Vallès, Lleida, Manresa, Terrassa, Vilanova i la Geltrú... Activitats de molta qualitat, fetes des del compromís i el convenciment del professorat i alumnat implicat. El cartell anunciador d'a-

questa trobada va ser donat per l'artista gràfic Swasky.

Amb motiu de la Trobada de Joves, durant la jornada i les setmanes posteriors, es van mostrar les pintures de la sòcia de l'Amical Rosa Mª Vives que va conèixer a diversos supervivents, membres de l'Amical, i els seus testimonis van ser l'origen d'una col·lecció de pintures on va plasmar aquelles impressions. Les pintures posteriorment es van exposar a l'Institut-Escola Pere Viver, de Terrassa –un dels centres que havia participat a la Trobada de Joves– amb la col·laboració de l'autora que va compartir amb grups d'alumnes del centre educatiu la seva experiència i motivació.

El mateix dia 18 de desembre, va tenir lloc a Teulada-Moraira la *V Trobada de joves de la Xarxa Mai Més del País Valencià*. Una trobada organitzada per l'Institut de Teulada, l'Amical de

Mauthausen y la Xarxa d'Educació i Memòria (XEIM).

A la trobada van participar alumnes de diferents IES i el delegat de l'Amical al País Valencià, Adrián Blas Mínguez, va donar una conferència sobre la deportació.

19 de desembre. Vilafranca del Penedès (Barcelona). Es va projectar el documental: *Carretera a Gusen* a l'espai cultural *L'Escorxador*, fruit del conveni de col·laboració entre l'ajuntament i l'Amical de Mauthausen. Va col·laborar-hi l'*Institut d'Estudis Penedesencs*.

24 de gener. Les Franqueses (Barcelona). L'Amical de Mauthausen va ser convidada, un any més, a l'homenatge, organitzat per l'ajuntament, a les víctimes del bombardeig que va patir la població l'any

1939. Durant el matí el nostre president, en Joan M. Calvo, va intervenir al l'acte i va participar a l'ofrena floral al memorial que recorda els fets. A la tarda es va projectar el documental *Carretera a Gusen* amb la participació del protagonista, l'Àlex Cire-

ra, en un col·loqui molt interessant amb el públic assistent.

5 de febrer, Requena (València). L'IES *Uno* de Requena ha estat escollit com a seu per a la propera Jornada de Memòria Històrica Democràtica de la Xarxa Mai Més d'Instituts de la Comunitat Valenciana. En aquest IES es desenvolupa des del curs acadèmic 21/22, el projecte de Memòria Històrica De-

mocràtica aplicat des de 2n curs de l'ESO a 2n curs de Batxillerat. Des d'aquest projecte s'han impulsat amb èxit la investigació històrica del passat local, la publicació i la difusió de resultats, l'associacionisme i la col·laboració juvenil, la cooperació amb les entitats, la realització d'importants viatges d'estudis i la defensa dels Drets Humans.

4 de febrer Sabadell (Barcelona). Es va iniciar el

VII Cicle de cinema sobre la deportació als camps nazis amb la projecció de *Marek Edelman... i hi va haver amor al gueto*, amb la nostra sòcia, la Doctora Marta Simó, experta en l'Holocaust. El cicle va continuar el 18 de febrer amb el documental *Carretera a Gusen*, amb la participació d'Àlex Cirera i el nostre president; el 24 de març amb la pel·lícula *Un cel de plom* que va comptar amb la presència del seu director Alex Román i la nostra companya Josepa Gardenyas; va finalitzar el cicle el dia 14 d'abril amb el visionat del documental *El meu Holocaust* sobre el relat de la supervivent Philomena Franz.

5, 8, 15 i 26 de febrer. Terrassa (Barcelona). Jornades sobre l'exili i la deportació. Coincidint amb el *Dia Nacional de l'Exili i la Deportació*, es va celebrar a Terrassa la col·locació d'una làpida de memòria i de record promoguda per una associació de veïns i l'ajuntament de la localitat. A l'acte van participar alumnes de l'IES *Torre Palau* que van llegir el poema *Corrantes de l'Exili* de Pere Quart (Joan Oliver). Van participar als parlaments la tinent d'alcalde i regidora de Memòria Històrica, Meritxell Lluís, i el president de l'Amical, Joan M. Calvo, que va denunciar *l'equidistància, la necessitat que les institucions implementin polítiques de memòria com a pre-*

vençió davant l'auge de l'extrema dreta i la manca de reconeixement de les persones que van lluitar per les llibertats, van patir exili o van ser deportades als camps nazis.

Com a complement d'aquesta Jornada, la Biblioteca Central de Terrassa i l'Amical de Mauthausen, en col·laboració amb l'*Espai de Memòria de Terrassa* van organitzar les activitats següents: el dia 8 es va projectar el documental *Carretera a Gusen*, participant al col·loqui posterior el seu director, Eloy Calvo; el protagonista, Àlex Cirera i el president de l'Amical, Joan M. Calvo. El dia 15 es realitzà una visita guiada a les 7 Stolpersteine ubicades al barri on hi ha la Biblioteca, a càrrec del nostre president i del soci de l'Amical, Juan Antonio Olivares, expert en l'exili i deportació dels veïns de Terrassa. Les Jornades van finalitzar el dia 26 amb un acte de reconeixement i homenatge a Rosa Toran, en el qual Joan M. Calvo va sintetitzar la seva tasca a l'Amical durant aquestes tres darreres dècades, va parlar sobre les seves inves-

tigacions i la seva capacitat per divulgar la memòria dels deportats republicans.

12 de febrer, Tarragona. La regidora de Memòria Democràtica, Sandra Ramos, y el president de l'Amical de Mauthausen, van signar un conveni de col·laboració i d'adhesió a la *Xarxa Mai Més*, amb el compromís de desenvolupar projectes i activitats dins de l'àmbit de la memòria de la deportació republicana als camps nazis i la prevenció contra els discursos d'odi.

16 de febrer. La Garriga (Barcelona). Com un dels actes programats la setmana de record dels bombardejos que va patir la població a principis de 1939, es va projectar *Carretera a Gusen* al cinema Alhambra d'aquesta localitat del Vallès Oriental. Al col·loqui posterior van participar Eloy Calvo, director, i Àlex Cirera, protagonista.

22 de febrer. Baix Llobregat (Barcelona). Una delegació d'Amical de Mauthausen i altres camps va assistir al plenari anual de la *Xarxa de Memòria del Baix Llobregat*. Tant a la memòria d'activitats realitzades l'any 2023 com a les propostes de futur (2024-2027) basades en la Memòria Democràtica, l'educació i el reconeixement de les víctimes de la guerra i la dictadura. En aquest plenari hi va estar molt present la col·laboració amb la nostra associació per estudiar, conèixer i difondre la memòria dels deportats als camps nazis procedents de la comarca.

27 i 28 de febrer. Caldes de Montbui (Barcelona). Una delegació de l'ajuntament de Caldes de Montbui, encapçalada pel seu alcalde, Isidre Pineda, i la regidora de Patrimoni i Memòria Local, Carme Germà, es van desplaçar a Alemanya i Àustria per col·locar dues plaques d'homenatge als 13 veïns deportats als camps de Dachau i Mauthausen. Aquest acte suposa la culminació d'un llarg treball de recerca i de dignificació de la memòria de les víctimes calderines del nazisme, en què ha participat activament l'Amical de Mauthausen.

ACTIVITATS I EXPOSICIONS

A nombrosos centres educatius s'han impartit per part de l'Amical conferències sobre la deportació adreçades, especialment, a alumnes des de 4t de l'ESO a Batxillerat. Enumerar-les aquí seria molt llarg. Destaquem que totes les Delegacions de l'Amical han dut a terme nombroses xerrades a tot l'Estat, ofertes als joves dels centres educatius, xerrades que han estat sol·licitades pels mateixos centres.

inauguració de l'exposició *Republicans espanyols víctimes del nazisme cedida per l'Amical de Mauthausen i altres camps* que es va exposar al *Centre d'interpretació de la Guerra Civil* d'aquesta localitat. L'exposició es poder visitar fins el 17 de febrer.

17 de gener, Almenar (Lleida). Alumnes de 4t ESO i 1r batxillerat de l'Institut d'Almenar van participar en una activitat on es van posar a la pell dels republicans espanyols deportats, a través d'una *Escape Room*. El professor de l'institut, David Sancho, va explicar que tenen la intenció d'elaborar una guia didàctica de l'activitat per dur aquest *Escape Room* a altres centres educatius.

Alumnes Institut Almenar participant en l'Escape Room (Foto: Diari Segre. Lleida)

27 de gener, Lleida. A la sala Jaume Magre de Lleida, plena de públic, es va realitzar un acte on els alumnes i les alumnes que van viatjar a Mauthausen el maig del 2023 van projectar un vídeo del viatge i van llegir les impressions que havia escrit cadascun d'ells.

L'acte es va tancar amb la projecció d'una vídeo-performance fruit de tres hores de treball dirigides pel professor de l'*Aula de Teatre de Lleida*, Jaume Belló.

1 i 2 de desembre. Madrid. Es va celebrar la *Troba Nacional Memòria Democràtica, Educació Democràtica i Ciutadania Democràtica*, organitzada per la Fundació CIVES i el ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica, a l'Institut Cervantes, l'objectiu de la qual era sensibilitzar i donar suport al professorat per la presència de la Memòria Democràtica a les diferents etapes de l'educació obligatòria.

La taula inaugural va comptar amb les intervencions de l'expresident del Govern José Luis Rodríguez Zapatero, el secretari d'Estat de Memòria Democràtica, Fernando Martínez López, el secretari d'Estat d'Educació, José Manuel Bar Cendón, el president de la Fundació CIVES, Victorino Mayoral Cortés i el director de la institució, Luis García Montero. Amb un ampli programa de ponències, que va congrega dos centenars d'assistents, Concha Díaz Berzosa, vicepresidenta d'Amical, va donar a conèixer el treball de la nostra associació a la mesa *El Compromís del Memorialisme amb la Història i la Memòria Democràtica a l'Educació*, juntament amb altres associacions de la geografia espanyola.

15 de desembre. Terrassa (Barcelona). Projecció de *Carretera a Gusen* al *Centre Cívic President Macià*, organitzat per l'Ateneu Terrassenc i l'Amical de Mauthausen. Va comptar amb la participació d'Àlex Cirera, protagonista del documental, i el nostre president, Joan M. Calvo.

13 de gener, Robres (Osca). Els nostres delegats a l'Aragó, Carlos Espés i Elena Blasco, juntament amb la delegada de Turisme de la comarca de Monegres, Ana Belén González, van participar a Robres a la

28 de gener, Barcelona. Dins del projecte *Stolpersteine-Barcelona* on participa l'*Amical de Mauthausen i altres camps* de manera molt activa, el dia 29 de gener es va col·locar la Stolpersteine en record de Llorenç Vitrià, deportat a Mauthausen el 1940 i assassinat a Gusen el 18 de juny de 1941. A la col·locació van assistir familiars de Llorenç Vitrià juntament amb alumnes de l'Institut Menéndez i Pelayo, participants al projecte *Stolpersteine-Barcelona*.

4 de febrer, Lleida. Organitzat per la regidoria de Drets Civils, Educació i Memòria Democràtica, va tenir lloc la projecció del documental *Carretera a Gusen* a la sala de cinema *Screenbox*, amb l'assistència del regidor Carlos Enjuanes, el president de l'Amical, Joan M. Calvo i Alex Cirera, protagonista del documental. Després de la projecció hi va haver un col·loqui amb els assistents que omplien la sala.

2 de febrer, Argentona (Barcelona). Àlex Rigol, membre de la Junta de la nostra associació, va impartir una conferència amb el títol *Republicans de l'estat espanyol deportats als camps nazis*, dins del programa

ma de memòria organitzat pel *Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell*.

12 de febrer, Barcelona. A la Biblioteca Francesc Boix del Poble Sec es va presentar el llibre d'en Marcel Biosca *K.L. Sachsenhausen. El camp de concentració de Berlín/Oranienburg, 1936-1945*, editat per la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. La presentació va anar a càrrec del nostre president, Joan M. Calvo, qui va establir un diàleg amb l'autor –soci de l'Amical– sobre la història i les característiques pròpies d'aquest camp nazi, ubicat a les rodalies de la ciutat de Berlín. Marcel, que va iniciar la seva experiència al camp com a guia per grups de visitants, ha anat aprofundint en la història d'aquest espai de deportació on milers de deportats de diferents nacionalitats van penar durant la Segona Guerra Mundial. Entre aquests hi va haver uns 200 republicans espanyols i, el més conegut entre ells, Francisco Largo Caballero, president del Consell de Ministres de la Segona República.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili es complau a convidar-vos a la presentació del llibre
K.L. SACHSENHAUSEN
El camp de concentració de Berlín/Oranienburg, 1936-1945
de Marcel Biosca Fortuny
La presentació anirà a càrrec de Juan Manuel Calvo Gascón, president de l'Amical de Mauthausen, i comptarà amb la presència de l'autor.
L'acte tindrà lloc el dilluns 12 de febrer, a les 18.30 h, a biblioteca de Poble Sec/Biblioteca Francesc Boix de Barcelona (c/ de Blai, 34, Sants-Montjuïc, Barcelona).
Tarragona, febrer de 2023

La Pobleja
Biblioteques de Barcelona

Les persones interessades en adquirir aquest llibre es poden posar en contacte amb la secretaria de l'Amical per fer la comanda.

15 de febrer, Múrcia. A l'Arxiu General de la Regió de Múrcia va tenir lloc la presentació dels llibres: *Deportados murcianos a campos de concentración nazis: un estudio social y biográfico* y *Murcianos bajo el Tercer Reich: exilio, resistencia, trabajos forzados y deportación*.

PRESENTACIÓN DE LIBROS

Deportados murcianos a campos de concentración nazis: un estudio social y biográfico *Murcianos bajo el Tercer Reich: exilio, resistencia, trabajos forzados y deportación*

Intervienen:
- José Francisco Lajara Martínez (Director General de Patrimonio Cultural)
- Klaus Schriewer (Universidad de Murcia)
- Fuensanta Escudero Andújar (Doctora en Historia)
- Javier Castillo Fernández (Director del Archivo General)
- Diego Gaspar Celaya (Universidad de Zaragoza)
- Antonio Muñoz Sánchez (Universidad de Lisboa)
- Carlos Hernández de Miguel (Periodista y autor de "Los últimos españoles de Mauthausen")

Archivo General de la Región de Murcia. Av. de los Pinos, nº 4, Murcia
Jueves, 15 de febrero de 2024, a las 18:30 h

Se retransmitirá por streaming a través del canal de YouTube del Archivo Región de Murcia ARCHIVO GENERAL REGIÓN DE MURCIA

A l'acte van intervenir el director general de Patrimoni Cultural, José Francisco Lajara, especialistes en la matèria i alguns dels autors de les dues obres, com Klaus Schriewer, de la Universitat de Múrcia; Fuensanta Escudero, doctora en Història; Javier Castillo, director de l'Arxiu; Diego Gaspar Celaya, de la Uni-

versitat de Saragossa; Antonio Muñoz Sánchez, de la Universitat de Lisboa; i Carlos Hernández, periodista.

26 de febrer, Monzón (Osca). A la *Sala Xaurado* de Monzón, Josep San Martín, delegat a l'Aragó de l'Amical, va inaugurar l'exposició: *Republicans espanyols víctimes del nazisme*.

L'exposició es va mantenir a Monzón durant 10 dies gràcies a la col·laboració entre l'Amical de Mauthausen i altres camps, l'ajuntament de Monzón i la *CNT-Zinca (Aragón - Rioja)*.

Carretera a Gusen a la Filmoteca de Saragossa

13 de març, Sevilla. Un grup d'estudiants de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Sevilla va visitar el Memorial dedicat als sevillans assassinats als camps nazis. A aquest grup d'estudiants universitaris els va acompanyar el seu professor Miguel Ángel Ballesteros, un dels delegats de l'Amical de Mauthausen i altres camps a Andalusia.

9 de març, Lleida. Reunió amb els 17 estudiants dels diferents instituts de Lleida que viatjaran a Mauthausen: *Instituts Marius Torres, Guindàvols, Manuel de Montsuar, La Caparrella, Josep Lladonosa i Col·legi del Carme*, de Lleida; *Institut d'Almenar* i l'*Institut d'Oliana*. També van assistir a la reunió professors i professores dels instituts participants i pares i mares dels alumnes participants al viatge.

15 de març, Ejea de los Caballeros (Saragossa). Inauguració de l'exposició: *Republicanos españoles, víctimas del nazismo*, on va ser-hi present Carlos Espés, delegat de l'Amical a Aragó.

Després de la presentació del viatge per part de Josep San Martín, representant de l'Amical, es van desenvolupar algunes activitats amb el grup dels 17 estudiants per facilitar el coneixement mutu, atesa la procedència dels alumnes de vuit centres diferents.

11 de març, Saragossa. A la Filmoteca de Saragossa es va projectar el documental *Carretera a Gusen* amb les entrades esgotades.

Entre els espectadors hi havia familiars de deportats, socis de l'Amical de Mauthausen i altres camps i companys de la Plataforma d'Associacions Memorialistes d'Aragó (PAMA). Després de la projecció hi va haver un col·loqui interessant entre el públic, Àlex Cirera, el protagonista, i el president de l'Amical, Joan M. Calvo.

18 al 22 de març, Guareña (Badajoz). *II Semana de la Memoria Historica. Españoles en los campos nazis*. Organitzada per l'IES Eugenio Frutos i el nostre delegat a Extremadura, José Hinojosa.

25 de març, Ondara (Alacant). Adrián Blas Mínguez, delegat de l'Amical al País Valencià, va participar a les *II Jornades de Memòria Històrica de la Marina Alta* fent una xerrada sobre l'exili espanyol. A la xerrada van assistir també els alumnes i el professor de Teulada que participaran en el proper viatge a Mauthausen al mes de maig.

Adrián Blas, envoltat del grup d'alumnes de Teulada que viatjaran a Mauthausen

4 d'abril. El Vendrell (Tarragona). Organitzat per l'*Institut d'Estudis Penedesencs (IEP)*, es va projectar a l'*Auditori del Tívoli*, el documental *Carretera a Gusen* amb la participació d'Alex Cirera, que va estar acompanyat a la presentació i al col·loqui posterior pel president de l'IEP, el professor Ramon Arnabat, soci de l'Amical.

INTERNACIONAL

25 de febrer. Milà

El diumenge 25 de febrer vam ser convidats a participar a la 18 edició del *Dia de la memòria familiar* organitzat a la Casa de la Memòria a Milà.

És una iniciativa de l'Associazione Nazionale ex Deportati nei Campi nazisti (ANED) per posar en valor les històries personals, amb noms i cognoms, dels que van patir la deportació als camps nazis, explicades pels familiars, ara que ja han desaparegut els protago-

nistes que van patir a les seves carns la deportació. ANED va convidar persones d'altres països per donar el sentit internacionalista que va tenir la deportació als camps nazis. En aquesta edició van participar-hi Jill Lambaert de Bèlgica que va donar testimoni del seu oncle Amedée Fally, jove partisà arrestat el 1943 i alliberat per un jove soldat alemany que el va fer baixar del tren on era deportat.

El nostre company de l'Amical, Josep Sant Martín, va donar testimoni de la vida del seu oncle Manolo San Martín, deportat a Mauthausen el 7 d'abril de 1941 on fou alliberat el 5 de maig de 1945. Manolo San Martín va mantenir durant tota la seva vida el compromís de lluitar per mantenir la memòria de la deportació a França, on va haver de continuar a l'exili després del seu alliberament de Mauthausen.

Reunió de treball amb l'Amicale de Mauthausen de França

El 24 de febrer passat vam mantenir una reunió en línia amb una delegació de l'Amicale de Mauthausen de França, amb la qual ens uneixen llaços fraternals d'amistat des de fa molts anys. En aquesta reunió, on van participar els dos presidents, Claude Simón i Joan M. Calvo, es van abordar diferents aspectes referents a la participació en els homenatges compartits durant la celebració internacional del camp de Mauthausen el proper mes de maig. També es va parlar sobre la importància del 80è aniversari de l'alliberament del camp (2025) i la conveniència de col·laborar en actuacions conjuntes, sobre la possibilitat d'establir col·laboracions puntuals en altres àmbits i la coincidència en els objectius en el Comitè Internacional de Mauthausen.

L'Escala de la Mort al Memorial de Mauthausen

El president del CIM, Guy Dockendorf, va participar recentment a Mauthausen en un grup de treball sobre la reobertura de l'*Escala de la Mort*. Cal recordar que el Govern austríac havia promès demanar al Parlament que canviï la llei sobre *Denkmalschutz* (Llei de Protecció del Patrimoni) que es votarà molt aviat. Aquesta llei ha de resoldre el problema de la responsabilitat, és a dir, qui ha de pagar en cas que algú resulti ferit en un accident a l'*Escala de la Mort* o al seu entorn?

El Govern ha acceptat que la llei se centri a l'*Eigenverantwortlichkeit* (responsabilitat personal), és a dir, a l'auto-responsabilitat. Tots els experts austríacs presents a la reunió (juristes, personal del patrimoni, personal de Mauthausen...) hi estaven d'acord. Per descomptat, cal crear tots els advertiments i senyals necessaris. Això significarà que durant els mesos en què el Memorial de Mauthausen estigui obert (de l'1 d'abril al 31 d'octubre) serà possible pujar i baixar l'*Es-*

cala de la Mort sota certes condicions: els grups s'hauran d'inscriure amb antelació i el Memorial de Mauthausen haurà de proporcionar personal del seu servei situat a dalt de tot de l'Escala i a la Pedrera per ajudar els que la transitin pujant o baixant.

No deixa de ser una bona notícia, després d'anys en què aquest lloc de record de tantes víctimes ha estat, incomprensiblement, tancat i descuidat.

LECTURES RECOMANADES

Inservibles. Resistencias a la violencia extrema en la historia

L'editorial Katakarak (Pamplona) ha publicat aquesta obra d'Iris Därmann –Catedràtica de Teoria Cultural i Estètica a l'Institut d'Història i Teoria de la Cultura de la Universitat Humboldt de Berlín – on es teoritza sobre la permanència, al llarg dels segles, de l'esclavatge com a forma d'apropiació de la capacitat productiva de diversos grups humans. Posa en evidència com el pensament filosòfic occidental ha defensat (o justificat) la seva existència en diferents contextos històrics, com a reflex del pensament social, cultural i econòmic dominant en cadascun. Un fenomen que transcorre des de l'Antiguitat fins a l'actualitat i la plasmació més brutal del qual la trobem a Auschwitz, com a concepte; i, per extensió, al món concentracionari nazi.

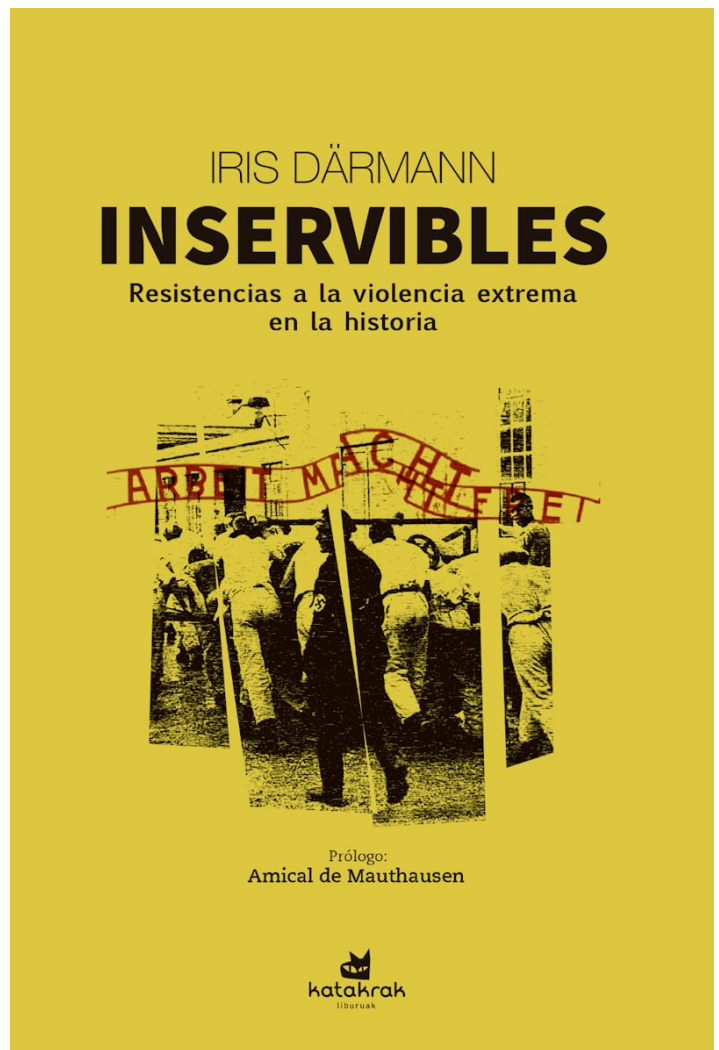
El pròleg del llibre està signat pel nostre president Joan M. Calvo del qual copiem aquest fragment:

Iris Därman ens mostra com l'esclavatge, en les diferents manifestacions i èpoques, ha estat, i continua sent, una de les línies estructurals de la història. Els qui posseeixen el poder i la força exploten les víctimes anul·lant-los la condició humana mitjançant l'amenaça, la por i la coacció, degradant-los fins a la seva total cosificació, imposant-los un permanent i impotent bloqueig emocional, i eliminant la seva capacitat de resposta per, així, aprofitar-se'n de forma absoluta, obtenint un benefici econòmic, social o sexual. Aquesta violència immisericordiosa és una eina de deshumanització personal i col·lectiva present en totes les etapes històriques analitzades per Därman.

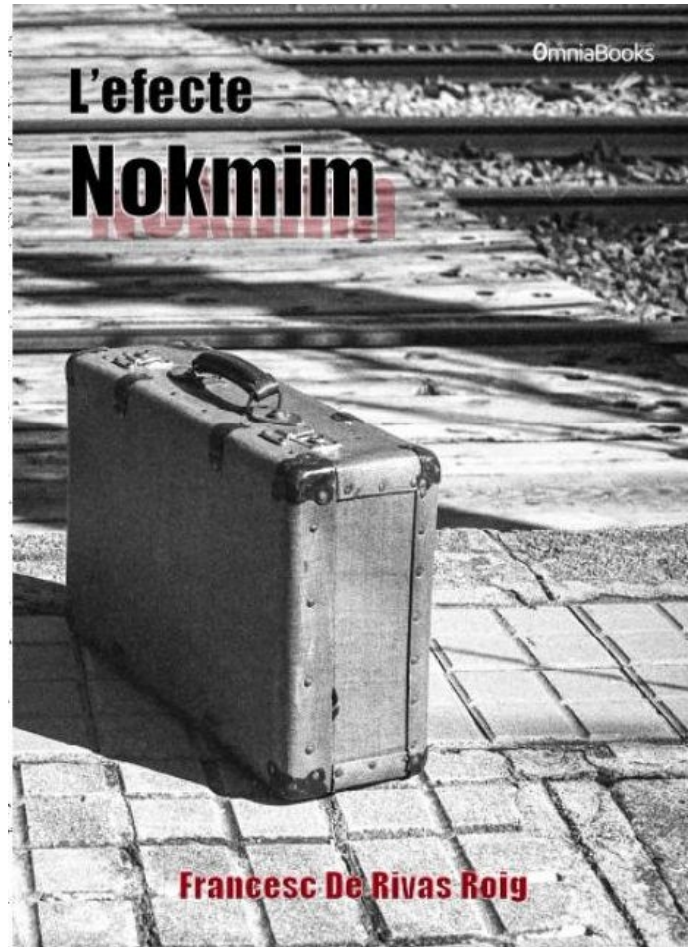
Una lectura recomanada que ens fa reflexionar tant sobre el passat de la nostra societat, com en les situacions de despersonalització i manca d'empatia cap els qui pateixen situacions de patiment col·lectiu, ja sigui –per posar alguns exemples– com a conseqüència de l'explotació econòmica, dels conflictes mediambientals; o, cruelment i violentament, dels efectes de la guerra sobre la població civil indefensa.

Les persones interessades a adquirir algun exemplar d'aquest llibre ho podeu fer directament a l'Amical tant per telèfon com per correu electrònic.

(DÄRMANN, Iris: *Inservibles. Resistencias a la violencia extrema en la historia*. Ed. Katakarak, Pamplona, 2024).

Altres llibres publicats recentment:

RECORDEM A...

Leonor Martínez Gálvez

El dia 26 de febrer vam rebre, amb incredulitat, la notícia del traspàs de Leonor qui, com a voluntària de l'associació ens ajudava a diferents tasques d'arxiu a la nostra seu i, tot just la setmana anterior, havíem celebrat el seu 48è aniversari a l'Amical. A la Leonor la vam conèixer fa dos anys quan es va oferir per ajudar-nos a les tasques de l'Amical i es va fer sòcia poc temps després. Durant aquests mesos compartits vam gaudir de la seva alegre i compromesa personalitat, amb un sentit de l'humor àcid malgrat la greu malaltia que arrossegava. Cada dimecres la trobarem a faltar i la recordarem amb el seu somriure còmplice.

Descansa en pau, companya.

Madeleine Mateu

Madeleine Mateu, sòcia d'Amical de Mauthausen i altres camps i filla del deportat Ramon Mateu, supervivent del camp de Neuengamme, va morir el 7 de febrer. Sense actes fúnebres, es va acomiadar amb la mateixa prudència amb què va mantenir el desenvolupament de la seva malaltia. Madeleine va col·laborar amb l'Amical en diferents homenatges, com a l'acte oficial de record a les víctimes de l'Holocaust, celebrat a Barcelona el gener del 2023 i també donant testimoni sobre els seus pares diverses vegades. Serà recordada per tots nosaltres pel seu tracte afable i afectuós.

José Quesada Herrerías

El dia 13 de març va morir Jose Quesada Herrerías als 95 anys. Quan havia de fer els 12 anys va ser deportat des d'Angulema, amb la seva família i més de 900 refugiats republicans. El 24 d'agost del 1940 va assistir a la separació familiar a l'estació de Mauthausen: el seu pare Ciriaco i el seu germà Fèlix foren conduïts al camp nazi, on van aconseguir sobreviure. José, la seva mare i la seva germana van iniciar un penós viatge de tornada fins que van ser abandonats a la frontera d'Espanya. Van trigar 14 anys a retrobar-se, Josep sempre va mantenir viu el record de la seva experiència personal i el drama viscut per la família. A la fotografia mostra la Stolpersteine que, el mes de novembre passat, es va instal·lar a l'Hospitalet de Llobregat, per honorar la memòria del seu pare Ciriaco amb la del seu germà Fèlix.

Aquil·lí Mata Mier

Des de l'Associació de Pilots de la República (ADAR) ens han comunicat la defunció del seu President d'Honor, i una de les persones més importants d'ADAR, **Aquil·lí Mata Mier**. Des de l'Amical de Mauthausen i altres camps, lamentem la seva mort i volem fer arribar el nostre condol a l'ADAR amb qui compartim, des de fa anys, llaços fraternals en la lluita per la Memòria Democràtica.

El Govern d'Espanya, el 26 d'abril del 2019, va acordar instaurar el 5 de maig com el *Dia d'Homenatge els espanyols deportats i morts a Mauthausen i en altres camps i totes les víctimes del nazisme d'Espanya*, lloable mesura que contribueix en anar multiplicant els homenatges, en pobles i ciutats de la geografia espanyola, dedicats als seus veïns protagonistes de la lluita contra el feixisme nacional i internacional. La data coincideix amb l'alliberament, el 1945, del camp de Mauthausen, a Àustria, on van ser internats la majoria dels deportats espanyols, i on –al camp annex de Gusen– hi van morir la major part. Una mesura que va donar resposta a la demanda, llargament esperada, per la nostra associació, que, fundada el 1962 en la clandestinitat per supervivents de diferents camps nazis, familiars i amics, manté la memòria i el llegat antifeixista i democràtic de les víctimes espanyoles del nazisme.

D'aquell mig milió d'espanyols, que els mesos de gener i febrer de 1939 van creuar, en condicions inhumanes, els Pirineus per acabar amuntegats a les platges del Rosselló o dispersats per tota la geografia francesa, uns 10.000 homes i dones van ser deportats als camps de concentració nazis, ja sia per haver estat capturats per l'exèrcit alemany durant la invasió, o per haver participat als moviments de la Resistència.

Amb aquesta commemoració es pretén:

- honorar, reivindicar i promoure la memòria col·lectiva d'aquests espanyols i espanyoles – primers lluitadors antifeixistes europeus– i reconèixer-los com a referents democràtics a nivell nacional i internacional;
- recordar el seu jurament per un món nou, just, lliure i en pau, quan perviuen guerres i conflictes armats a gran escala: Ucraïna, el Sàhara, l'Orient Mitjà, etc. que comporten mort i destrucció. Ens sumem a les veus que s'alcen a tot el món exigint a la comunitat internacional, a l'actual govern d'Israel i als

Estats àrabs, per un alto el foc immediat permanent que garanteixi el dret internacional i una pau duradora a la zona;

- denunciar els discursos d'odi i les polítiques de l'extrema dreta que erosionen progressivament la democràcia. Les noves “lleis de concòrdia” aprovades en algunes Comunitats Autònomes, suposen una regressió davant la vigent Llei estatal de Memòria Democràtica pel blanqueig del franquisme, la condemna de la II República, l'equidistància, l'oblit i el menyspreu a les víctimes, i la destrucció del moviment memorialista.

Aquest any l'Amical de Mauthausen i altres camps ha estat present al camp d'Auschwitz amb un grup d'estudiants y a Buchenwald a les cerimònies internacionals que commemoren el 79è aniversari de l'alliberament i ha organitzat el viatge a Àustria, del 3 al 6 de maig, amb 150 persones –la majoria estudiants– per participar en diferents homenatges i en els actes internacionals organitzats a Gusen i a Mauthausen. Aquestes celebracions ens reafirmen en el manteniment de la memòria de les víctimes del nazisme, i el compromís actiu per defensar la democràcia, els drets humans i els valors compartits per perseverar en un món més just i en pau.

Amical de Mauthausen i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Abril de 2024

